

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/78991,Obchody-50-rocznicy-smierci-gen-Kazimierza-Sosnkowskiego.html>
2021-05-15, 17:32

Obchody 50. rocznicy śmierci gen. Kazimierza Sosnkowskiego

W dniach 5-6 października 2019 w Kanadzie przedstawiciele Instytutu Pamięci Narodowej wzięli udział w uroczystościach upamiętniających generała Kazimierza Sosnkowskiego.

11 października 1969 r. w miejscowości Arundel w Kanadzie zmarł gen. broni Kazimierz Sosnkowski, który należał do grona najwybitniejszych polskich dowódców wojskowych i polityków w XX wieku. Uroczystości ku jego czci zostały zorganizowane wspólnie przez Konsulat Generalny RP w Montrealu, Instytut Pamięci Narodowej i Wojskowe Biuro Historyczne.

W sobotę 5 października w siedzibie Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie miała miejsce konferencja naukowa poświęcona postaci wybitnego generała i męża stanu. Pierwszą serię wystąpień rozpoczął Dariusz Wiśniewski, Konsul Generalny RP w Montrealu wykładem „Generał Kazimierz Sosnkowski – całe życie w służbie dla Ojczyzny”. Następnie wspomnieniami o generale podzieliła się Halina Babińska, wdowa po kpt. Witoldzie Babińskim, adiutancie i przyjacielu gen. Sosnkowskiego. Szczególną rangę konferencji nadało wystąpienie syna generała – Piotra Sosnkowskiego, zatytułowane „Mój Ojciec generał Kazimierz Sosnkowski”. Po części wspomnieniowej, w drugim panelu wygłoszone zostały referaty historyczno-naukowe: dr. Jerzego Kirszaka z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN we Wrocławiu „Naczelny Wódz generał Kazimierz Sosnkowski wobec Powstania Warszawskiego 1944”; dr. hab. Piotra Kardeli, dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku „Współpraca generała Kazimierza Sosnkowskiego z polskimi kombatantami w Ameryce po II wojnie światowej” oraz dr. hab. Sławomira Cenckiewicza, dyrektora Wojskowego Biura Historycznego „Generał Kazimierz Sosnkowski i senator Tadeusz Katelbach. Dzieje przyjaźni”.

Konferencja naukowa poświęcona gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu – Montreal, 5 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Konferencja naukowa poświęcona gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu – Montreal, 5 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Konferencja naukowa poświęcona gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu – Montreal, 5 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Konferencja naukowa poświęcona gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu – Montreal, 5 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Niedzielne uroczystości (6 października) rozpoczęła msza święta w kościele pw. Matki Boskiej Częstochowskiej – najstarszej polskiej parafii w Montrealu erygowanej w 1907 r. Piękny neogotycki kościół o surowych kamiennych murach wypełnił się szczerze parafianami i przybyłymi gośćmi. Przed nabożeństwem dr hab. Sławomir Cenckiewicz odczytał list Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka, skierowany do uczestników uroczystości. Następnie odbyła się ceremonia odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej generałowi Kazimierzowi Sosnkowskiemu. Przecięcia wstęgi dokonali: Andrzej Kurnicki, Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny RP w Kanadzie, Piotr Sosnkowski, Adam Siwek, dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN. Następnie ambasador Andrzej Kurnicki w towarzystwie komandora Krzysztofa Książka, attaché Obrony RP w Kanadzie, złożył pod tablicą wieniec w imieniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy. BUWiM IPN zaprojektowało i sfinansowało wykonanie upamiętnienia.

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu w kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Montrealu – 6 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu w kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Montrealu – 6 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej gen. Kazimierzowi Sosnkowskiemu w kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Montrealu – 6 października 2019. Fot. BUWiM IPN

Odsłonięcie tablicy
pamiątkowej
poświęconej gen.
Kazimierzowi
Sosnkowskiemu w
kościelie pod
wezwaniem Matki
Boskiej
Częstochowskiej w
Montrealu - 6
października 2019. Fot.
BUWiM IPN

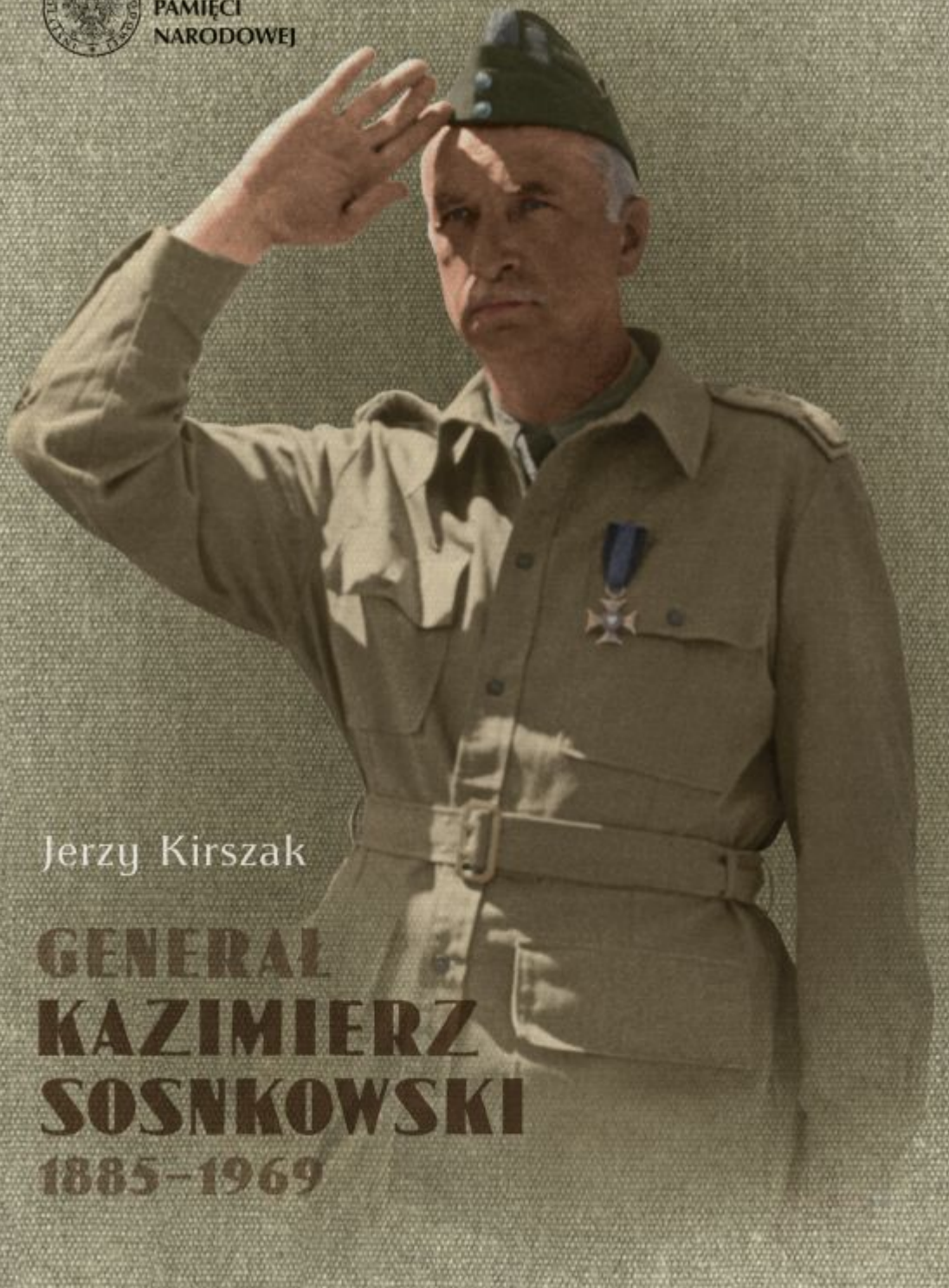
Kościół pod wezwaniem
Matki Boskiej
Częstochowskiej w
Montrealu - 6
października 2019. Fot.
BUWiM IPN

Po mszy przybyli z Polski goście wzięli udział w otwartym spotkaniu z parafianami, a następnie odwiedzili siedzibę Związku Weteranów Polskich im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Montrealu.

Polecamy publikacje Instytutu Pamięi Narodowej

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Jerzy Kirszak

**GENERAL
KAZIMIERZ
SOSNKOWSKI
1885-1969**

[Jerzy Kirszak, Generał Kazimierz Sosnkowski \(1885-1969\), Warszawa 2012](#)

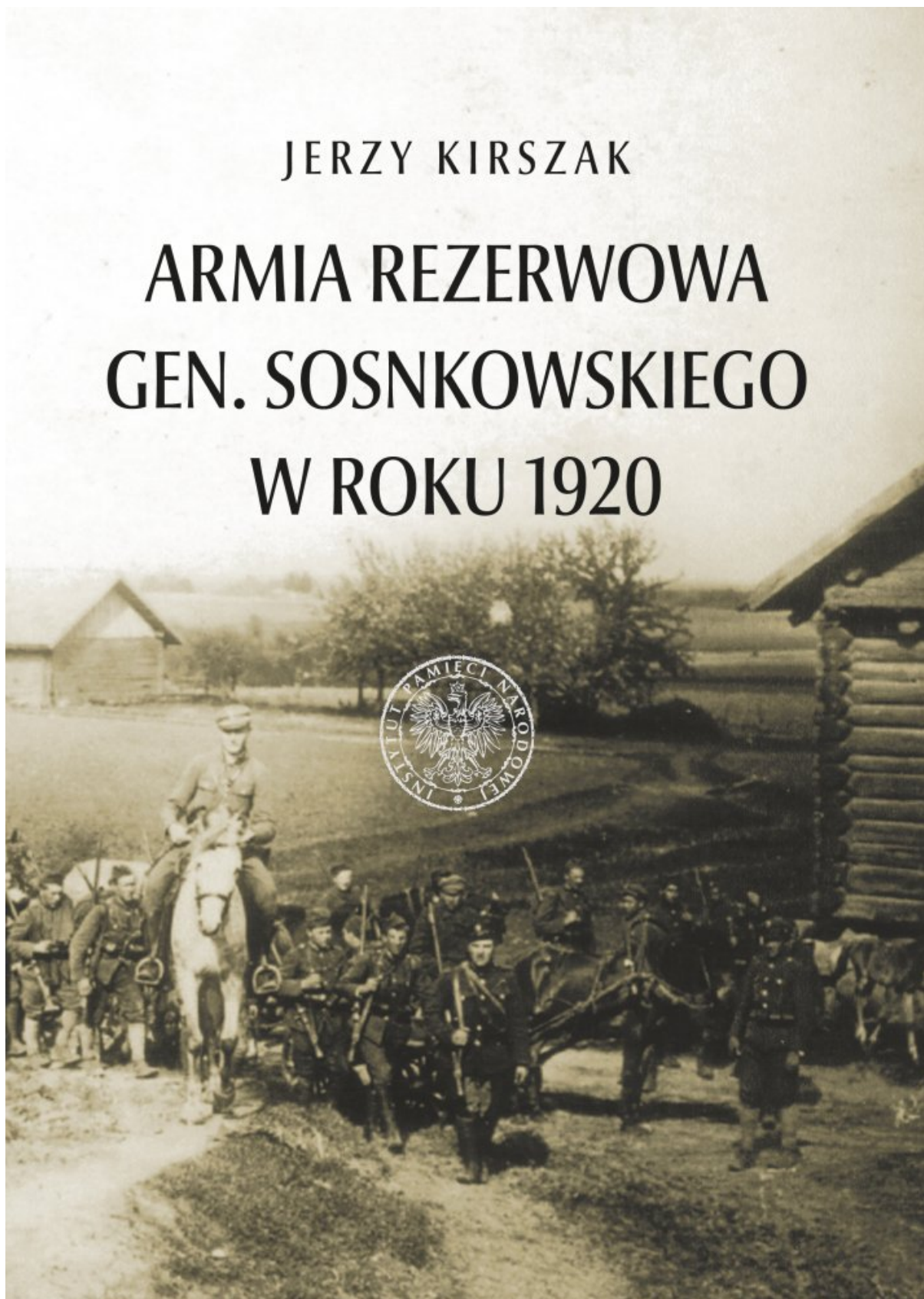
Z wielką więc radością przyjmuję nowy album o Kazimierzu Sosnkowskim przygotowany przez badacza tych czasów dr. Jerzego Kirszaka. Czytelnicy odnajdą w nim nie tylko biografię Generała, ale również wiele nieznanych wcześniej, często po raz pierwszy publikowanych fotografii i dokumentów. Ja także przeglądałam je z zainteresowaniem, nostalgią i wzruszeniem.

Sulejówek, 22 stycznia 2012 r.

Jadwiga Piłsudska-Jaraczewska

JERZY KIRSZAK

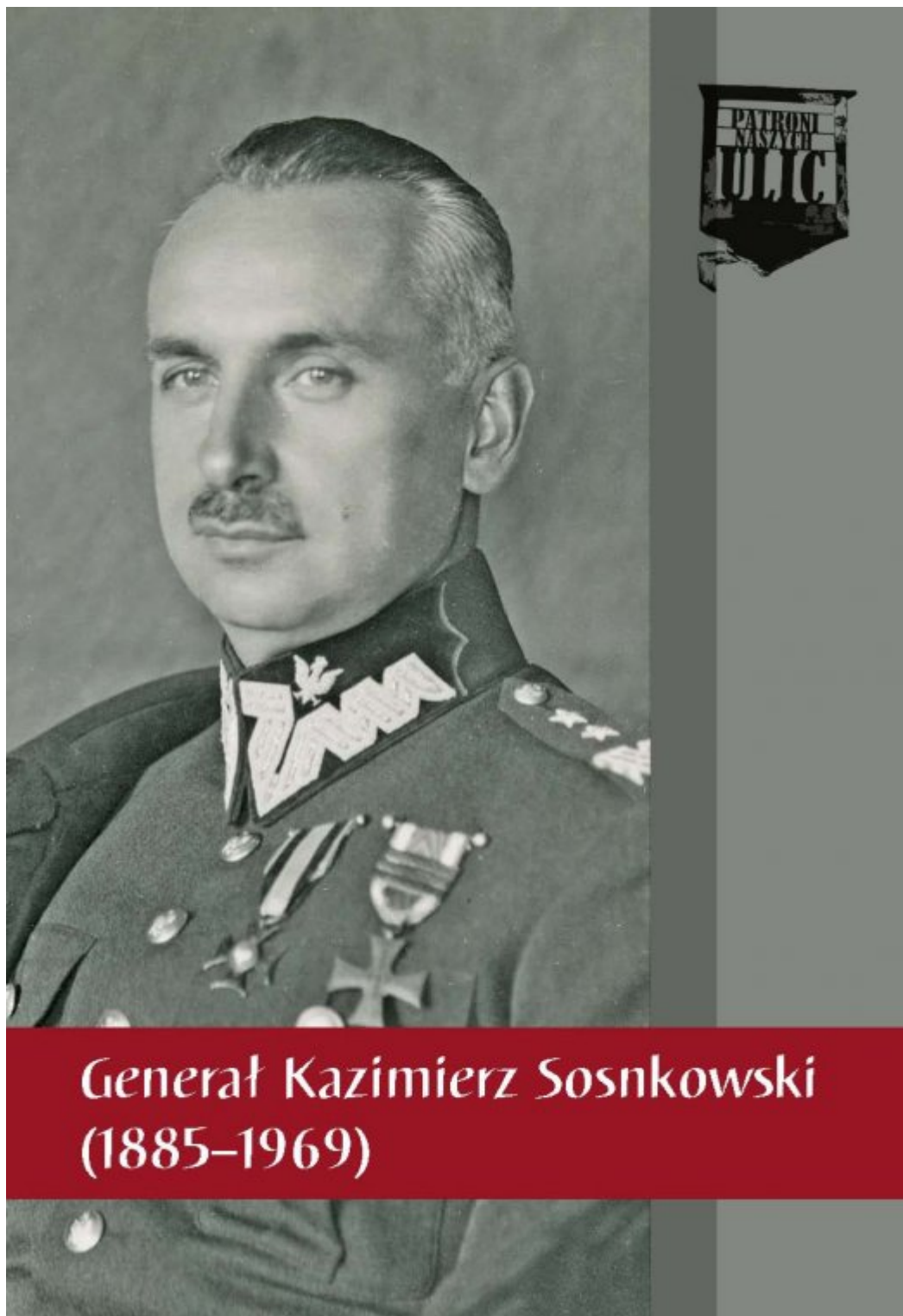
**ARMIA REZERWOWA
GEN. SOSNKOWSKIEGO
W ROKU 1920**

**Jerzy Kirszak, Armia Rezerwowa gen. Sosnkowskiego w roku 1920,
Warszawa 2013**

Oprócz kilku zwycięskich i przełomowych operacji przeprowadzonych przez Wojsko Polskie w 1920 r. w wojnie z bolszewicką Rosją (Bitwa o Ukrainę, Bitwa Warszawska i Bitwa Niemeńska) żadna inna nie doczekała się odrębnej monografii. Dlatego przedstawienie walk Armii Rezerwowej (na tle działań bojowych Frontu gen. Stanisława Szeptyckiego) jest pionierskie i stanowi ważny wkład do historiografii konfliktu z bolszewicką Rosją. Monografia Armii Rezerwowej jest nie tylko niezwykle szczegółowym opracowaniem poświęconym zagadnieniom organizacyjnym, lecz także (co widać w zestawionych pieczołowicie aneksach) okolicznościom utworzenia armii, jej składowi bojowemu, dowództwu (z gen. Kazimierzem Sosnkowskim na czele), sztabowi, ugrupowaniu armii oraz przebiegowi działań bojowych. Szczególny nacisk jest w niej położony na przedstawienie roli tej armii w likwidacji majowej ofensywy sowieckiej na Białorusi (zwanej też Bitwą nad Berezyną lub pierwszą ofensywą Michaiła Tuchaczewskiego).

dr hab. Grzegorz Nowik, prof. ISP PAN

Generał Kazimierz Sosnkowski (1885–1969)

[Generał Kazimierz Sosnkowski \(1885-1969\) - broszura z serii „Patroni naszych ulic”](#)

Niewielu jest Polaków, którzy talentami politycznymi i wojskowymi, niezłomnością charakteru, olbrzymią wiedzą z rozmaitych dziedzin nauki i sztuki, wreszcie niedającymi się przecenić zasługami i zdobyczami dla ojczyzny mogą się równać z gen. Kazimierzem Sosnkowskim.

Gdy uzmysłowimy sobie, że działał niezłomnie przez ponad sześćdziesiąt lat, często na bardzo eksponowanych stanowiskach, w czasach przełomowych dla

Polski (wskrzeszenie państwa w 1918 r., jego odbudowa i ponowny upadek) – jego pozycja jeszcze bardziej wzrosła. Niestety, prawdziwa rola, którą w dziejach ojczystych odegrał Kazimierz Sosnkowski, jest nadal mało znana, a w powszechnej świadomości jest on prawie nieobecny. A przecież należy do najbardziej zasłużonych – obok Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego – w dziele odzyskania i obrony zagrożonej w 1920 r. niepodległości kraju. Podczas II wojny światowej jako Naczelnny Wódz Polskich Sił Zbrojnych bezkompromisowo występował przeciwko porzuceniu Polski przez zwyciężczych aliantów i oddaniu jej pod okupację sowiecką, za co został zdymisjonowany. Resztę życia spędził na emigracji, stając się symbolem niezłomnego i świątelnego Polaka.

(fragment broszury)

Kazimierz Sosnkowski urodził się 19 listopada 1885 r. w Warszawie. Tu ukończył V gimnazjum, w którym był członkiem tajnych kółek samokształceniowych. Po zdaniu matury w Petersburgu w 1905 r. miał rozpocząć studia na Politechnice Warszawskiej. Jednak uczelnia została zamknięta po wybuchu strajku szkolnego.

W tym samym 1905 r. wstąpił do PPS, a rok później - do Organizacji Bojowej PPS, gdzie pełnił funkcję komendanta w okręgu warszawskim, radomskim i Zagłębiu Dąbrowskim. W 1907 r. rozpoczął studia na Politechnice Lwowskiej, angażując się jednocześnie w działalność niepodległościową. W 1908 r. utworzył Związek Walki Czynnej. Dwa lata później był współzałożycielem Związku Strzeleckiego, w którym po objęciu funkcji komendanta głównego przez Józefa Piłsudskiego w 1912 r. działał jako jego zastępca i szef sztabu.

W Legionach Polskich od sierpnia 1914 r. pełnił obowiązki szefa sztabu najpierw 1. pułku piechoty, a następnie - 1. Brygady. W 1914 r. otrzymał stopień podpułkownika, a w 1916 r. pułkownika.

Uczestniczył we wszystkich walkach Brygady, niejednokrotnie dowodząc nią w czasie działań bojowych pod nieobecność Piłsudskiego, m.in. pod Kielcami (12-13 sierpnia 1914), Łowczówkiem (25 grudnia 1914), czy w walkach pozycyjnych pod Czartoryskiem (1915). W opinii na temat gen. Sosnkowskiego marszałek Piłsudski pisał m.in.: "(...) Dotychczasowa jego praca przyzwyczaiła go do mierzenia sił państwa w najrozmaitszych wysiłkach i do oceniania zjawisk o charakterze nie ściśle militarnym; pod tym względem rzadki wyjątek wśród generałów polskich. (...)".

Po złożeniu przez Piłsudskiego prośby o dymisję od końca lipca 1916 r. do końca września tego roku pełnił obowiązki dowódcy 1. Brygady. W kwietniu 1917 r. został zastępcą Piłsudskiego, który sprawował funkcję szefa Departamentu Wojskowego przy Tymczasowej Radzie Stanu.

22 lipca 1917 r., po kryzysie przysięgowym, władze niemieckie aresztowały go. Przetrzymany był w więzieniach w Gdańsku, Spandau, Wesel i razem z Piłsudskim w

twierdzy magdeburskiej. Wypuszczony na wolność 10 listopada 1918 r. wspólnie z Piłsudskim powrócił do Warszawy, rozpoczynając służbę w tworzonej Armii Polskiej, w której awansowany został do stopnia generała brygady. Od 10 listopada 1918 r. do 3 marca 1919 r. pełnił funkcję dowódcy Okręgu Generalnego Warszawa, następnie od 3 marca 1919 r. do 24 maja 1920 r. był wiceministrem spraw wojskowych.

W 1920 r. awansowany do stopnia generała dywizji. 25 maja 1920 r. objął dowództwo nad Armią Rezerwową, którą sprawował do 10 sierpnia 1920 r. Tego dnia został mianowany ministrem spraw wojskowych i członkiem Rady Obrony Państwa. Funkcje te pełnił do lutego 1924 r.

W sporządzonej w grudniu 1922 r. opinii na temat gen. Sosnkowskiego marszałek Józef Piłsudski pisał m.in.: "Kandydat mój na komendanta armii. (...) Wobec ważności tego czynnika dla Naczelnego Wodza, przy innym Naczelnym Wodzu jak niżej podpisany, jedyny dotąd kandydat na stanowisko szefa sztabu Naczelnego Wodza. Przy bardzo wielkiej pracy pod względem operacyjnym jeden z moich kandydatów na Naczelnego Wodza".

Od lutego 1924 r. do 13 maja 1926 r. gen. Sosnkowski był członkiem Rady Wojennej i dowódcą Okręgu Korpusu VII Poznań. W czasie zamachu majowego, nie chcąc popierać żadnej ze stron, próbował popełnić samobójstwo. Odratowany, pół roku spędził w szpitalu.

W 1927 r. mianowany Inspektorem Armii "Podole", a później "Wołyń". W 1928 r. został Inspektorem Armii "Polesie". Funkcję tę pełnił do sierpnia 1939 r., będąc jednocześnie przewodniczącym Komitetu do Spraw Uzbrojenia i Sprzętu, a także przewodniczącym Komitetu Wyższej Szkoły Wojennej. W 1936 r. awansowany do stopnia generała broni.

W czasie kampanii polskiej w 1939 r. dowodził Frontem Południowym (10-20 września). Po nieudanych próbach przebicia się na odsiecz Lwowa rozwiązał resztki oddziałów z zadaniem samodzielnego przedzierania się na Węgry. Po dotarciu w październiku 1939 r. do Paryża wyznaczony został przez prezydenta RP Władysława Raczkiewicza jego następcą. Funkcję tę pełnił do sierpnia 1944 r. W rządzie emigracyjnym gen. Władysława Sikorskiego w listopadzie 1939 r. objął stanowisko wicepremiera i ministra stanu, przewodniczącego Komitetu Ministrów dla Spraw Kraju.

Od 13 listopada 1939 r. do 30 czerwca 1940 r. był Komendantem Głównym ZWZ. W lipcu 1941 r., po podpisaniu układu Sikorski-Majski, ustąpił z rządu na znak protestu. W dyspozycji Naczelnego Wodza pozostawał do lipca 1943 r. Po tragicznej śmierci gen. Sikorskiego 8 lipca objął funkcję Naczelnego Wodza, którą sprawował do 30 września 1944 r.

Po zwolnieniu go z niej przez prezydenta Raczkiewicza wyjechał w listopadzie 1944 r. do Kanady i osiedlił się w Arundel pod Montrealem. Po wojnie prowadził działalność publicystyczną.

Zmarł po ciężkiej i długotrwałej chorobie 11 października 1969 r. w Arudel. Jego prochy złożone zostały w kościele św. Stanisława w Paryżu. W 1992 r. sprowadzono je do Warszawy i pochowano w podziemiach archikatedry św. Jana.

Kazimierz Sosnkowski odznaczony był m.in. Orderem Virtuti Militari kl. II i V, Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Orderem Polonia Restituta kl. I, czterokrotnie Krzyżem Walecznych, dwukrotnie Złotym Krzyżem Zasługi, a w 1995 r. pośmiertnie Orderem Orła Białego.

PLIKI DO POBRANIA

[Jerzy Kirszak: Współtwórca niepodległości, Biuletyn IPN nr 11-12/2008 \(pdf, 219.62 KB\) 02.10.2019 13:00](#)

[Jerzy Kirszak: Generał Sosnkowski pod Ankoną, Biuletyn IPN nr 10-11/2007 \(pdf, 547.86 KB\) 02.10.2019 13:00](#)

[Generał Kazimierz Sosnkowski \(1885-1969\) - broszura z serii „Patroni naszych ulic” \(pdf, 2.4 MB\) 02.10.2019 13:00](#)